

הַלְכוֹת הַנִּהְגוֹת אֲדָם בַּבֶּקֶר סִימָן א

ב.

ביאורי הגר"א

א * יתגבר [א] ² **כארי לעמוד בבוקר** (א) **לעבודת בוראו**, ^ג * **שיהא הוא מעורר** (ב) [ג] **השחר**. הגה: ¹ ועל כל פנים לא יאחר זמן התפילה (ג) **שהציבור מתפללין (שור)**. הגה: [ג] ^ה "שויתי ה' לנגדי תמיד", * **הוא כלל גדול בתורה** ¹ **ובמעלות (ד) הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים**. ¹ כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול; ¹ ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו, והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדיבורו במושב המלך. ¹⁰ כל שכן, כשישים האדם אל ליבו שהמלך הגדול, הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר: "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו

סעיף א * יתגבר וכו' לעבודת כו', כמ"ש בפרק ה' דאבות הוי כו' ובגור כארי לעשות כו'; ב בארי לעמוד. מ"ר פ' בלק, הן עם כלבאי יקום וזו המעבר כו', עומדים משתנים, עומדים כאריות, וחסמים ק"ש וממליכים להקב"ה, ומעשהו כאריות כו'; ג * שיהא כו', ירושלמי פ"ק דברכות מ"א לא הוה שורא אתיו ומשכח ללוד דמיך.

הוא שדור אדם: "עורה כבודי עורה תגל ובגור אפירה שחר", אתני קיר מן קדם יקריה דמארי, יקרי לא חשיב כלום מן קדם אקריה דביי, "אעריה שחר". אא הוינא מעורר שורא, שורא לא הוה מעורר לו, והיה יצרו מקטרגו. והוה שאמר יתגבר כו', ועיי' ט"ז: ד' ועכ"פ כו', כמ"ש בפ"ק דברכות דף ה' א"ר איתמר עת רצון כו' וכן באבות שניה של שחרית כו' מוציא את האדם מן העולם ובאבות דר"ג פ' כ"א שניה של שחרית כיצד מלמד שלא יתבונן אדם לישן עד שתעבור וכן ק"ש כו' וכן פירש"י שם באבות: ה שויתי כו', כלל גדול בתורה כמ"ש בברכות ט"ג ד' דרז"ל כו' קפרא כו'; ובמעלה הצדיקים אשר כו', כמ"ש איש צדיק תמים את האלהים התהלך בו וכן בתנו וכן באבות אשר התהלכו אבות לפני (בראשית כ"ח) והוה לו מעלה הצדיקים: ד * כי אין כו', ידו יגיע כמ"ש בברכות כ"ח פ' י"ד שורא מורא שמים שמים עליהם כו' ולא תדע כו'; ה ולא דבור. בברכות ט"א א' לעולם היא דבריו של אדם מוטעים לפני הקב"ה כו'; ו כ"ש כשישים כו' בפ"ק דאבות

משנה ברורה

(א) **לעבודת בוראו**. כי לכן נברא האדם, כמו שאמר הכתוב: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" וגו'. ואף אם ישיאנו יצרו בחורף לומר: איך תעמוד בבוקר, כי הקור גדול; או ישיאנו בקיץ לומר: איך תעמוד ממיטתך, ועדיין לא שבעת משנתך? יתגבר עליו ואל ישמע לו, ויחשוב בנפשו: אילו היה נצרך לעמוד לשרת לפני מלך בשר ודם, כמה היה זוהר וזויר לעמוד בהשכמה להכין עצמו לעבודתו; כל שכן וקל וחומר בן בנו של קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. (ב) **השחר**. בשל"ה כתב סוד, לחבר יום ולילה בתורה או בתפילה,

ביאור הלכה

סעיף א * שיהא הוא מעורר השחר. נכון מאד ליהרר לומר קודם כל ג' תפלות הודאת היה"ר המבואר בירושלמי פ' תפלת השחר דהיינו בשחרית מודה אני לפניך ד' א"ר שהוצאתני מאפלה לאורה. ובמנחה מודה אני וכו' שכשם שזיכיתי לראות כשהחמה במזרח כך זיכיתי לראותה במערב. בערביית יה"ר כו' כשם שהייתי באפילה והוצאתני לאורה כן תוציאני מאפילה לאורה: * הוא כלל גדול בתורה וכו'. הרוצה לקיים שויתי כראוי יודרו לקיים מה שנכתוב בשם ספר החינוך ומפני גדול חביבות העתיקים כמה גדולים כספריהם וז"ל החינוך (התקדמותו ובסימן כ"ה כ"ז תרי"ח תרי"ח תלבי תפין) שש מצות חיובן תמיד לא

הן בבוקר הן בערב. ומיד כשיתעורר ואינו רוצה לישן, יטול ידיו, אף שנשאר מושכב. ומכל שכן שלא ילך ארבע אמות בל נטילת ידים. וצריך מאד לזהר בזה. ובזוהר הקדוש מפליג עבור זה בעונשו למאד, כי הוא משהה על עצמו רוח הטומאה. ומכל מקום, חלילה לעבור שום איסור עבור חסרון נטילת ידיים, כגון לעצור עצמו מלהשתין על ידי זה, או ליקח מים שהכין חבריו עבור עצמו, אם לא שברור לו שיתן תיכף תמורתם אחרים. ויש שנכשלין בזה. אם אירע שהמים רחוקים ואין לו מי שיקרבם אליו, נהגו קצת מבעלי הנפש שהולכים פחות פחות מארבע אמות. וכתב השערי תשובה על זה דלא להירא, דעדיף יותר שילכו במרוצה, שלא להשהות רוח רעה על ידיו. יש אומרים דלענין זה אמרינן כולא ביתא כארבע אמות דמי, אבל אין לסמוך על זה כי אם בשעת הדחק. אם אירע שכשמשכים בלילה שאין לו מים לטויל ידיו שלוש פעמים כראוי להעביר רוח הטומאה, אף על פי כן חלילה לו לבטל מדברי תורה משום זה עד שיאיר היום, אלא יטול מעט או ינקא ידיו בכל מידי דמנצי ויברך וילמוד, כדין התלמוד והפוסקים. (ג) **שהציבור מתפללין**. היינו אף על פי שלא יעבור זמן תפילה, מכל מקום מצווה עם הציבור. ועיי' לקמן סוף ס"ק ט'. (ד) **הצדיקים**. דהיינו שיצייר

באר היטב

סעיף א [א] **כארי**. עיי' בהלכות קטנות חלק ב' סימן ג' ובספר בני חייא. [ג] **השחר**. בשל"ה כתב סוד לחבר יום ולילה בתורה או בתפילה הן בבוקר הן בערב. ומיד כשניעור משנתו יטול ידיו ובהו יצל מוהוצאת ש"ז. ומכל שכן אם אינו רוצה לישן אף שנשאר מושכב. של"ה. כתב בספר תולעת יעקב, אף בזהוה: ההולך

שחרית ד' אמות ולא נטל ידיו חייב כו' עד כאן. ותמה הב"ח על רבינו בית יוסף שלא כתבו. ונראה משום דרובא דרובא אין יכולין לזהר בכך ומטוב שהיו שוגגין ואל יהיו מזידין, משום הכי לא כתבו. שוירי כנסת הגדולה וכן כתב דרך חיים, ועיי' ביד אהרן סימן ד' בהגהת הטור. [ג] **שויתי ה'**. שייציר שם הוי"ה

הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א

נאם ה"י, * מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו י"א תמיד (מורה נבוכים ח"ג פ' ג' כ"ב * ולא יתבייש (ה) מפני בני אדם (ו) [ה] המלעיגים (ז).

והסתכל בג' דברים כי ואין אחר בא כי ובפ"ח דתנינא ט"ז א' ר"א: זה הענין כי ובקדושין לא א' ועין רש"י

שם ד"ה ולא כ"י זה ושואמר עומד עליו ובבא קמא ע"ט פ' י' וסוד כ"י ובושתו כ"י כ"ט ש"ס בפ"ח דנדרים כ"י א' תנא בעבור תורה יראתו כ"י לביתו תחטאו אחרים אוטרים כ"י: י"א תמיד. מ"ל שו"ת כ"י: ולא יתבייש. מ"ש ח"י עד כנעני ודע ואמר בעבודת השי"ת אבל בלא"ה אומר ועד פנים לדתם ובפ"ח דתנינא ח"י וכן עד פנים ודע וסוד כ"י: כלה עד פנים וכו' ושאר

ביאור הלכה

משנה ברורה

בנפשו תמיד איך שהוא עומד לפני השם יתברך, כי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו. וכתבו בשם האר"י ז"ל, שיצייר שם הוי"ה תמיד נגד עיניו בניקוד יְהוָה, כזה ה.ה.ה. וזהו סוד "שוית' ה' לנגדי תמיד", וזה תועלת גדול לעיני היראה. ויש שהיו רגילין מחמת זה לעשות מנורות של קלף מצוירים להניח בסידורים, וכותבים בהם "שוית' ה' וגו' בן ארבע אותיות ושאר שמות, ומנורה כזה היתה נקראת בשם "שוית'". והטעם הוא בכדי שיהיה נזכר שלא לשיח שיחה בטלה בתוך התפלה מאימת השם. וכתב בשערי תשובה בשם התבואת שור שראוי לאזור חיל לבטל המנהג, כי על פי הרוב אינם משמרים את הקלף כראוי, ותשתכחנה בראש כל חוצות, וגם כמה פעמים בא ליד מחיקת השם. ונראה דבמנורות הגדולות המצוירות על קלף שקובעים בבית הכנסת לפני העמוד תחת טבלא של זכוכית, שאין שייך בזה טעם הנ"ל, לית לן בה, עד כאן לשונו. והקובעין בעמוד בלא טבלא יש למחות בידם, כי על ידי הנרות שקובעין בעמוד, בא ברוב העיתים ליד מחיקת השם חס ושלום. (ה) מפני בני אדם. ועל כל פנים לא יתקוטט עמהם, מפני שמידת העזות מגונה מאד, ואין ראוי להשתמש ממנה כלל, אפילו בעבודת השם יתברך, כי יקנה קניין בנפשו להיות עז אפילו שלא במקום עבודתו יתברך (ב). ועיין בביאור הלכה. (ו) המלעיגים עליו. וכן אם הוא אדם בינוני עומד במקום גדולים, לא יתבייש מהם

יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כי ימיו וכל זמן וכל רגע שיחשוב בהן קיים מ"ע ואין קץ למתן שכר המצות ואילו הם. א) להתאמן שיש אלוה אחד בעולם שהמצא כל הנמצאות ומחפצו ורצונו הוא כל מה שהוא עכשיו ושהיה ושהיה לעדי עד ושהוא הוציאנו ממצרם ונתן לנו התורה והוא מ"ע דכתיב אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך וגו' ופירושו תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה המשיגה שהיה הוצאתיך מארץ מצרים. ב) שלא נאמן בשום אלהים זולתו שנאמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ואפילו מודה שהקב"ה שלט על הכל רק שייחמה בדעתו שמסר תהגות העולם למלאך או לכוכב בע"ז ועובר על לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אלא יאמין שהקב"ה בעצמו ובכבודו משיג בכל העולמות ואין לשום נברא כח לעשות דבר בלתי רצונו ולכן נקרא הקב"ה אלהי האלהים. ג) ליחדו שנא' שמי ישראל ה' אלהיך ה' אחד ופירושו שמע ישראל ודע כי ה' שהוה את הכל ברצונו והוא אלהיך המשיג בכל העולמות הוא ה' אחד בלי שום שיתוף. ד). לאהוב המקום ב"ה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך וגו' וכיצד יגיע האדם לאהבה הוא ע"י התורה ודאיתא בספרי לפי שנאמר ואהבת איני יודע כיצד לאהוב את המקום ת"ל והיו הדברים אלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמונת כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם כלומר שע"י ההתבוננות בתורה יכיר את גדולתו של הקב"ה שאין לו ערך ולא קץ ותתיישב האהבה בלבו בהכרח. וענין המצוה שיראה האדם להשים כל מגמתו וכל מחשבתו אחר אהבת השי"ת ועיניו בלבו כי כל מה שיש בעולם מועשר ובנים וכבוד הכל הוא כאין נגד אהבתו ית' ויגיע תמיד בבקשת חכמת התורה למען שיהי' אדם נא. והקובע את מחשבתו בעניינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לש"ש רק להתענג ולהשיג כבוד ביטל עשה זו ועושה גדול. ה). להיות יראת השי"ת על פניו תמיד לבלי יחסא ועז' נאמר את ה' אלהיך תירא ומי שבא דבר עבירה לידו חייב להעיר רוחו ולתת אל לבו באותו הפרק שהקב"ה משיג בכל מעשי בני אדם אף אם יהיו במחשך מעשיים וישיב להם נקם לפי רוע המעשה ולדכתיב אם יסתר אדם במסתרים ואני לא אראנו נאום ה' וגו'. ו). אחר לבבכם וגו' ואמרו חכמים אחרי לבבכם זו אפיקורסות ואחרי עיניכם זו זנות ובכלל אפיקורסות הוא כל מחשבות זרות שהם היפך דעת התורה ובכלל זנות הוא מי שהוא רודף אחר תאות העולם מבלי שיכוין בהם כלל לכוונה טובה כלומר שלא יעשה אותם כדי שיעמוד בריא ויוכל להשתדל בעבודת בוראו רק כוונתו תמיד להתרבות תענוגים גדולים לנפשו. כ"ז לקטת מלשונו הנחמד בקצרה וקולורין על לעינים ואשרי המקיימם כראוי ועיין בח"א כלל א' שהאריך ג"כ בהם: * ולא יתבייש וכו'.

עיי' במ"ב בשם הב"י. דע דהב"י לא איירי כ"א במצוה שהוא עושה לעצמו ובני אדם מלעיגים עליו או בודא אין לו לחוש כלל ללענם ולא יתקוטט עמהם אבל אם הוא עומד במקום שיש אפיקורסים המתקוממים על התורה ורוצים לעשות איה

באר היטב

תמיד נגד עיניו בניקוד כזה יְהוָה וזה סוד שוית' ה' לנגדי תמיד, וזה תועלת גדול לעינין

היראה. האר"י ז"ל. [ו] המלעיגים. ועל כל פנים לא יתקוטט עמהם. בית יוסף.

הַלְכוֹת הַנְּהִגָּת אָדָם בַּבֶּקֶר סִימָן א

ג.

ביאורי הגמ"א

מקומות: ג' גם וכו'. מוכה מ"ט כ'. הגיד ק"ך אדם כו'. והלא דברים ק"ו וכו'. ור"ל אף שלא יבשר כל מה שיעשה בהצנע עדיין: ד' ובשכבו ר"ל גם כזה האדם בצניעות כמ"ש בשבת קי"ח ב' מיטל לא ראו כו' ויש פ"ה דיומא: ט' ומיד כשיעור כו'. יקום, כמ"ש וקל כמשר

עליו בעבודת השי"ת. ^(א) ג' גם בהצנע לכת י' ובשכבו על משכבו. ידע לפני מי הוא שוכב. ^{טו} ומיד שיעור משנתו, יקום (ח) ^[n] בזריזות לעבודת בוראו ויתברך ויתעלה (טור): **ב** ^{טו} המשכים להתנהן לפני בוראו, **כיוון** י' לשעות שמשתנות המשמרות, שהן בשליש הלילה, ^[n] ולסוף שני שלישי הלילה, ^{יח} ולסוף הלילה; שהתפילה שיתפלל באותן השעות ^{טז} על החורבן ועל הגלות, רצויה: **ג** (ט) ^כ ראוי לכל ירא שמים,

לעשות רצון: כו' **סעיף ב** ^{טו} המשכים להתנהן, שיעקר הזמן בלילה להתנהן כמ"ש קומי ורני בלילה: י' לשעות כו'. כמ"ש לראש אשמורת ויברש ברכות ב' א' ב' משמרותיו היו הלילה ועל כל משמור כו' ואב"א כולו כו' ויש שהתפלה כו': **יח** ולסוף הלילה. דחמור טעם וכלבים צועקים עד חצות ובסוף הלילה אשה מספרת עם בעל וע' וזה חלק א' דף רמ"ב ב' ת"ח בשעת דעאלי ליליא כו' וז"ב מ"ו א' קע"ב ב' מלת אשמורת אינן בלילה לקבליתן תלת משריין דקא מתפלגי כנה דאתמר וכו' ושריין מקומות: **טז** על החורבן כו'. שהקב"ה וזכר אלו: **סעיף ג** ^כ ראוי כו'. כמ"ש בב"ב

משנה ברורה

אלמוד ולעשות המצווה. אך אם אפשר לו לעשות המצווה שלא בפניהם, טוב יותר. ומיהו בפני בנינים שילמדו ממנו, יש לומר, טוב יותר לעשות בפניהם, שילמדו ממנו לעשות כמעשהו. אך כיון לבו לשם שמים, ולא להתפאר חלילה. ^(ג) גם בהצנע לכת. רוצה לומר, אף בשעה שהוא בביתו בהצנע, גם כן יהיה לכתו עם ה' אלהי, וכמו שמסיים והולך. ^(ח) בזריזות. לאו דווקא, אלא ישעה מעט ולא יעמוד פתאום, כי זה מדיק לגוף [גטין דף ע']. טוב לומר תיכף קבוצו: "מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמותי בחמלה, רבה אמונתך". ותיבת "בחמלה" יהיה באתנחתא, ו"רבה אמונתך" בלי הפסק. והוא מן הכתוב: "חדשים לבקרים" וגו', שהקב"ה מקיים אמונתו להחזיר נשמות המופקדים בבוקר. ואין צריך לזה נטילת ידיים, ואף אם ידיו מטונפות, כי אין מוכיר בזה הנוסח לא שם ולא כינוי. ומכל מקום אלמוד נראה דאסור קודם שנטל ידיו, ובלאו הכי אסור קודם ברכת התורה. ועיין לעיל סוף ס"ק ב'. **סעיף ג** (ט) **ראוי לכל וכו'.** והמקובלים האריכו מאוד בגודל מעלת קימת חצות כי רבה היא. וכבר נדפס בסידורים סדר ההנהגה על פי תנבי האר"י ז"ל. וזמן חצות הוא תמיד באמצעות הלילה ממש בכל מקום, ואפילו בלילות הארוכות או הקצרות. והיא י"ב שעות

באר היטב

ואחר כך תחיל "שומרים לבוקר". דרך חכמה. ובעיני תפילת חצות עיין בספר הכוונות. ובוזהר ויקהל משמע לעולם חשבינן הלילה ל"ב שעות, הן בקיץ או בחורף, אף על גב דלענין תפילה אינו כן, עיין סימן רלג. מגן אברהם ועיין עולת תמיד. והאחרונים קיבלו דמ"שכבי" ועד "קומי", רוצה לומר: משבועות שאומרים רות שבו "שכבי" עד ט' באב שבו "קומי", אין צריך לקום ללמוד בלילה. ויש אומרים, מט"ו באב עד ט"ז אייר יקום. ויש אומרים דזמן שינה ח' שעות, וסימן "ישנתי א"ו

^[n] **בזריזות.** לאו דווקא אלא ישעה מעט ולא יעמוד פתאום. גיטין דף ע. כתב בסדר היום: ובקומו יאמר: "מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמותי בחמלה, רבה אמונתך". ואין צריך לזה נטילת ידיים אף שידי מטונפות, כי אינו מוכיר השם ולא כינוי. ומכל מקום אלמוד נראה דאסור. אליהו זוטא. ואחר נטילת ידיים יאמר שם של מ"ב אנא בכח וכו'. **סעיף ב** ^[n] **ולסוף הלילה.** והוא זמן "שומרים לבוקר" ואף בקיץ. ואם הוא קרוב לנץ החמה, יאמר מתחילה הקינות

הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א

(י) ^[1] **שיהא מיצר ודואג על** (יא) **חורבן בית המקדש:** ד כ"א טוב מעט תחנונים
 [ה] **בכוונה, מהרבות (יב) בלא כוונה:** ה כ"ב **טוב לומר** (יג) ^[2] **פרשת העקידה,** כ"ג **ופרשת
 המן, כד ועשרת הדברות, כה *** **פרשת עולה ומנחה** (יד) ^[3] **ושלמים** (טו) **וחטאת**

מאי קרא כ"י מתוקה שנת העובד אם מעט כ"י ברבות הטובה כ"י סעיף ה כ"ג הטוב כ"י כמ"ש רש"י ביטא כ"ח ב' בשם הירושלמי כדי להזכיר זכות אבות ומזמין וברון וכן קודם התפלה
 ובבראשית רבה פ"ו ג' ר"א א"ל רבין העולמים כ"י וד' רבון מלפניך כ"י: כ"ג ה"ן, כ"ג ב' תבא ויוטא שאלו את רשב"י ובסוטה מ"ח ב' דתנאי ר"א הגדול אומר כ"י ובמכילתא ליד"ב שבשעה
 שאמר ירידה לישראל לפני מה אין אתם עוסקים בתורה ר"א במה תתפנים הוציא להם פלוחות של מן א"ל הדור אתם ראו דבר ה' אבותיכם שהיו עוסקים בתורה ראו כמה תתפנסו אף אתם
 אם תעסקו בתורה הקב"ה ספרתם סוף: וכן עשרת הדברות. כמ"ש בפר"ק דברכות י"ב א' ששקשו לקבעם בק"ש ק"ש ספני תרועות המעין ו"ש בתיבה ודוקא כ"י כ"ה ר"א עולה. שכן כל כלי

משנה ברורה

ובנתיבות. (י) **שיהא מיצר.** אבל התורה והתפילה יהיה
 בשמחה. (יא) **חורבן בית המקדש.** כתב ש"ל, שכל
 סעודה יאמר "על הנרות בלב"; ובשבת, וכן בימים
 שאין אומרים בהם תחנון, יאמר "שיר המעלות בשב
 ה" וגו'. והעיקר שידע מה קאמר, ואחר כוונת הלב
 הן הדברים. סעיף ד (יב) **בלא כונה.** אבל אם המרבה
 כיוון גם כן, המרבה טוב יותר. ואם הממעט יש לו אונס ואינו יכול להאריך, או שהוא משער בעצמו שאם
 יאריך. לא יהיה יוכל לכון, וממעט בתחנונים ואומרים בכוונה, נחשב לפני ה' יתברך כמו אותו שיש לו פנאי
 ומאריך בתחנונים בכוונה. ועל זה שנינו: "אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוין ליבו לשימים". וכן לענין
 תלמוד תורה העניין כן, כי הכל תלוי לפני ה' יתברך אם עושה לא אשר בכוחו לעשות. ומי שהוא בעל תורה
 ויש לו לב להבין וללמוד, יכול למנוע מלומר הרבה תחינות ובקשות הנדפסות בסידורים, וטוב יותר שילמוד
 במקומם. וצריך האדם לקבוע לו עת ללמוד ספרי מוסר בכל יום יום, אם מעט ואם הרבה, כי הגדול מחבירו
 יצרו גדול הימנו. ותבלין היצר הרע הוא תוכחת מאמרי חז"ל. סעיף ה (יג) **פרשת העקידה.** קודם פרשת הקרבנות.
 ויכול לומר פרשת העקידה ופרשת המן אפילו בשבת. ואין די באמירה, אלא שיתבונן מה שהוא אומר ויכיר
 נפלאות ה'. וכן מה שאמרו בגמרא: "כל האומר תהילה לדוד ג' פעמים בכל יום, מובטח שהוא בן עולם הבא",
 גם כן באופן זה. וטעם לאמירת כל זה, כי פרשת עקידה, כדי לזכור זכות אבות בכל יום, וגם כדי להכניע
 יצרו, כמו שמסר יצחק נפשו. ופרשת המן, כדי שיאמין שכל מזונותיו באין בהשגחה פרטית, וכדכתיב: "המרבה
 לא העדיף והממעט לא החסיר", להורות שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה. ואתא בירושלמי ברכות: כל
 האומר פרשת המן, מובטח לו שלא יתעטט מזונותיו. ועשרת הדברות, כדי שיוכר בכל יום מעמד הר סיני
 ויתחזק אמונתו בה'. ופרשת הקרבנות, דאמרינן במנחות: "זאת תורת החטאת", כל העוסק בתורת חטאת כאילו
 הקריב חטאת וכו'. (יד) **ושלמים.** והוא הדין פרשת תודה, דגם היא בכלל שלמים. ואחר עולה ושלמים ותודה
 יאמר פרשת נסכים, כי אין זבח בלא נסכים. אבל חטאת ואשם אין טעון נסכים. (טו) **וחטאת.** עיין במגן אברהם

באר היטב

חיים דהוא הדין בלימוד תורה נמי הדין כן, וכן כתב
 בסולת בלולה. סעיף ה ^[4] **פרשת העקידה.** קודם פרשת
 הקרבנות. ויכול לאומרים פרשת העקידה ופרשת המן
 אפילו בשבת. עולת תמיד, וכן כתב בעל שתי דיות
 וסולת בלולה ונסכת הגדולה, עיין שם. וכתב הבחיי שאין
 די באמירה אלא בביאור הפרשה, ויכיר נפלאות ה'. וכן
 פירש מה שאמרו: כל האומר תהלה לדוד ג' פעמים בכל
 יום מובטח שהוא בן עולם הבא. ^[5] **ושלמים.** ואחר עולה
 ושלמים יאמר פרשת נסכים, כי אין זבח בלא נסכים.
 אבל חטאת ואשם אין טעון נסכים. והקשה המגן אברהם,
 למה כתב הבית יוסף לומר עולה וכו' חטאת וכו'?

ינוח ל"י, והכל לפי מה שהוא אדם. וכתב האר"י ז"ל:
 ושיעור משניות קודם לכל דבר ועל ידי זה זוכה לנשמה,
 כי "משנה" אותיות "נשמה". ואם זכה לחכמת אמת,
 עת יהיה מסוגלת מאד. סעיף ג ^[6] **שיהא מיצר.** אבל
 התפילה והתורה יאה בשמחה. סולת בלולה. סעיף ד
 [ה] **בכוונה.** רוצה לומר דמי שיש לו אונס ואינו יכול
 להאריך וממעט בתחנונים ואומרים בכוונה, נחשב לפני
 הקדוש ב"ה כמו אותו שיש לו פנאי ומאריך בתחנונים
 בכוונה. מ"ב וכן כתבו יד אהרן ועטרת זהב ובתשובת
 שבות יעקב חלק ב' סימן מ"ד. ועיין תוספות יום טוב
 במסכת אבות פרק ב משנה טז. כתוב בספר מקור

הַלְכוֹת הַנִּהְגוֹת אֲדָם בַּבֶּקֶר סִימָן א

ד.

ביאורי הגר"א

הקרבנות: סעיף 10 פרשיות
כ"ו, כמ"ש ביום צוותו
בספ"ר דמגילה ובריש
פ' ד' דיומא ובתמיד צא
דואו כ"ו ובשאר מקומות:
סעיף 10 כ"ו כשישים
כ"ו, כמ"ש בתענית כ"ו
ב' ת"ז אנשי משמר
מתפללין כ"ו, כח מפני

ואשם. הגה: ודוקא ביחיד מותר לומר עשרת הדיבורות בכל יום, אבל אסור לאומרים (טו) [א] בצבור (תשובת הרשב"א סימן קמ"ד): ו כ"ו פרשיות הקרבנות לא יאמר אלא (יז) [ב] ביום (ועיי' לקמן סי' מ"ז י"א): ז כ"ו כשישים פרשת העולה, יאמר: "יהי רצון מלפניך, שיהיה זה חשוב ומקובל כאילו הקרבתי עולה". וכך יאמר אחר פרשת המנחה והשלמים, כ"ח מפני שהם (יח) באים

משנה ברורה

ביאור הלכה

לו פנאי יקרא גם בפרשת צו מן וזאת תורת המנחה עד קריש]. (שמ"ח) [וכן] יוסיף פסוק וכל מנחת כהן כליל תהיה. ופרשת שלמים מן ואם זבח שלמים עד ואם מן הצאן ובפרשת צו מן וזאת תורת השלמים עד במדבר סיני והוא ג"כ פרשת תורה ואח"כ פרשת נסכים בפרשת שלח מן וידבר דכי תבואו עד אתכם. ופרשת חטאת בויקרא מן ונפש אחת תחטא עד ונסלה לו (ואם יש לו פנאי יקרא גם בפ' צו וזאת תורת החטאת עד באש תשרף) (שמ"ח) ופרשת אשם בפרשת צו מן וזאת תורת האשם עד אשם הוא. (ואם יש לו פנאי יקרא גם בויקרא) (שם). ופ' עולה ויורד ג"כ דהיא באה על שבעת ביטוי מן ונפש כי תחטא עד והיתה לכהן כמנחה

שכתב, דאם יודע שנתחייב חטאת, יאמר פרשת חטאת קודם. ומדברי שארי הפוסקים לא משמע כן. (טו) **בצבור**. מפני הכופרים, שיאמרו: אין תורה אלא זו. ובפרט בזמנינו. ולכן אין כותבין אותו גם כן על קונטרס המיוחד לציבור. יש שכתבו דלא אסור לאומרו בציבור, אלא לקבועו בין הברכות כמו קריאת שמע; אבל קודם ברוך שאמר, מותר אף בציבור. ואנן נקטינן לאסור בצבור כלל וכלל. וביחיד, דווקא שלא בתוך התפילה; אבל לקבוע בתוך הברכות, גם ליחיד אסור [ע"ת וארה"ח]. סעיף 10 (יז) **ביום**. דאין הקרבנות קרבינ

אלא ביום. אבל פרשת הכיור ופרשת תרומת הדשן יכול לאמר קודם היום. ואם אין לו פנאי, יכול לאמר גם פרשת הקרבנות בלילה. ואם צריך עמידה, עיי' בסיומן מ"ח במ"ב סק"א. כתב בשל"ה דבשבת ויום טוב לא יאמר יהי רצון, דאין קרבן נדבה בא בהם, אבל הפרשיות אין הפסד לאומרן, כקורא בתורה. ומכל מקום אם הוא בן תורה, מוטב יותר שיעסוק בפרשה דיומא. מי שהוא אצל לא יאמר פרשת הקרבנות (משום שהוא אסור בתלמוד תורה). סעיף 10 (יח) **באים בנדבה**. אבל אחר פרשת החטאת לא יאמר כן, לפי שאינה באה נדבה; אלא אם כן עבר עבירה שחייבים עליה חטאת. וכן אשם. ואשם תלוי, קיימא לן דאינה באה בנדבה. והאחרונים כתבו בשם רש"ל דיש לומר אף לאחר חטאת ואשם יהי רצון, רק שיאמר בלשון ספק, דהיינו: "יהי רצון מלפניך אם עברתי עבירה שחייבים עליה חטאת, שיהיה זה נחשב כאלו הקרבתי חטאת"; ואם לאו, יהיה כקורא בתורה. וכנאי גוונא יאמר גם כן אחר פרשת אשם. אך המגן אברהם הקשה עוד, איך יאמר "אם נתחייבתי חטאת"? הא קיימא לן לעניין חטאת דבעי ידיעה בתחילה שחטא! על כן העלה המגן אברהם, דלעניין חטאת לא יאמר כלל יהיה רצון; רק לעניין אשם ודאי ואשם תלוי, יוכל לאמר יהי רצון זה דעל תנאי. אך אם ליבר נוקפו שמא עבר על חטא והיה לו ידיעה שחטא ושכח, יוכל לאמר גם כן יהיה רצון אחר חטאת בדרך תנאי [שערי תשובה]:

באר היטב

שמע, אבל קודם ברוך שאמר מותר אפילו בציבור. ואנן נקטינן לאסור בציבור כלל וכלל. וביחיד דווקא קודם התפילה או אחריו, אבל לקבוע בתוך הברכות גם ליחיד אסור. עולת תמיד, ועיי' שבות יעקב חלק ב' סימן מ"ד. סעיף 10 [ב] **ביום**. דאין הקרבנות קרבינ אלא ביום. ויש לומר פרשת הקרבנות מעומד, דקיימא לן דישב פסול לעבודה. עולת תמיד, יד אהרן. וכן יש לומר "מזמור לתודה" מעומד, יד אהרן. אבל פרשת הכיור ותרומת הדשן יוכל לאומרים קודם היום, כדאינאביימא דף כ.

הלא קיימא לן חטאת קודם לעולה. ומיישב. ומתוך תירוצו הלה, כשיודע שנתחייב חטאת יאמר חטאת קודם, עיי' שם. ומדברי שאר פוסקים משמע דלעולם יאמר עולה קודם החטאת. [א] **בציבור**. מפני כופרי ישראל שיאמרו: אין תורה אלא זו, ובפרט בזמנינו. ולכן אין כותבין אותו על קונטרס המיוחד לציבור. לחם חמודות, מגן אברהם, שיעור נכנסת הגדולה. ועיי' בית יוסף סימן קכה. ומהרש"א כתב דלא אסור הרשב"א לאומרו בציבור אלא לקבוע בין הברכות כמו קריאת

הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א

ביאורי הגר"א ד:

[ג] נדבה [נ"א: בנדבה]: ח כט יאמר (יט) עם הקרבנות פסוק: (כ) [ד] "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה'": ט ל יש נוהגין לומר פרשת הכיור, ואחר כך פרשת תרומת הדשן, ואחר כך פרשת התמיד, לא ואחר כך לב פרשת מזבח מקטרת קטורת, לב ופרשת סמני הקטורת ועשייתו:

כן למעשה בשעת שהיו ישראל מקריבים תמיד ע"ג המזבח וקורין את המקרא הזה צפונה לפני ה' וזכר הקב"ה עקידת יצחק מעידני עליו השמים ואת הארץ בין גו בין ישראל בין איש בין אישה בין ערב בין אמה קורין את המקרא הזה צפונה לפני ה' וזכר הקב"ה עקידת יצחק: סעיף ט ל יש כ"ו. כמ"ש בפ"א דתמיד עד ששומעין בדם כמ"ש בדם מנה מקומות: לב ואומר פ' מזבח. לפי שבו מזבח בין, שהקטורת היתה קריבה בין דם לאיברים כמ"ש בפ"ג דיומא במתניתין וגמרא שם אביי הוה מסדר כ"ו ובתמיד וכל הכפרה בדם כמ"ש מנה מקומות: לב ואומר פ' מזבח. לפי שבו מאמר והקטיר כ"ו: לב ופ' סמני... ועשייתו. ויאמר... ועשייתו:

משנה ברורה

סעיף ח (יט) עם הקרבנות. וכהיום נוהגין לאומרו אחר פרשת התמיד. (כ) ושחט אותו. דאיתא במדרש, דכל מי שאומר פסוק זה, הקב"ה וזכר עקידת יצחק.

או אפילו תפלה בלבד. וצריך להתודות קודם קריאת פרשת הקרבנות (ארה"ח בשם א"ר ופמ"א) והודיו יהיה במעומד. וכבר נדפס בימינו ספר עבודה תמה שמבואר בו כל ענייני אמירת הקרבנות בכל פרטיהם והעתיק ג"כ מן הרמב"ם סדר ההקדמה שהיה נצרך לזה וכבר מבואר בספרים גדולי המצוה ומה טוב למי שנוהג בזה שילמוד מתחלה את עניינים האלו מן הגמרא או מספרי הרמב"ם כדי שיבין אח"כ מה שהוא אומר ובה תחשב לו כאילו הקריב ממש קרבן וכן מה שאנו אומרים בכל יום אביי הוה מסדר וכו' וענייני עשיית הקטורת מצוה לדאות להבין מה שהוא אומר ועיין מה שהאר"י בעל השל"ה בהגהותיו על ספר יש נוחלין:

באר היטב

חטאת יהא זה נחשב כאילו הקרבת חטאת, ואם לאו הרי אני כקורא בתורה" ושפיר דמי, עיין שם. ועיין בספר זבח השלמים סימן א' ובתשובת אמונת שמואל סימן נ"ג. כתב בשל"ה דבשבת ויום טוב לא יאמר "יהי רצון", דאין קרבן נדבה בא בהם, אבל הפרשיות אין הפסד לאומרו כקורא בתורה, ומוכל מקום אם תלמיד חכם הוא מוטב שיעסוק בפרשה דיומא. ובספר סולת בלולה כתב: ושאר קרבנות לא יאמר אפילו אם כוונתו כקורא בתורה, וכן העתיק הבאר היטב אשר לפני, עיין שם. ולא ידעתי למה. סעיף ח [ה] ושחט אותו. עיין בית יעקב סימן ק"ח. כתב הט"ז: האומר "ונשלמה פרים שפתינו" קודם פרשת התמיד ואיהו מקומן טעות הוא, דגם חטאת נזכר שם ושם אינו חייב והוי כמביא חולין בעורה, אלא יאמר "ונשלמה פרים שפתינו" במקום קרבן התמיד, עיין שם.

ביאור הלכה

(מ"א). ועיין בפמ"ג דמסתפק אם צריך לומר פרשת נסכים ג"פ לעולה ותודה ושלמים דחייב על כ"א בנסכים או דלענין קריאה די בפ"א וכן מצד הארה"ח וטוב לומר כל אלו הפרשיות קודם התפלה ובבבא"ב (ארה"ח בשם הוזהר) אך שלא יאחר ע"ז זמן ק"ש או אפילו תפלה בלבד. וצריך להתודות קודם קריאת פרשת הקרבנות (ארה"ח בשם א"ר ופמ"א) והודיו יהיה במעומד. וכבר נדפס בימינו ספר עבודה תמה שמבואר בו כל ענייני אמירת הקרבנות בכל פרטיהם והעתיק ג"כ מן הרמב"ם סדר ההקדמה שהיה נצרך לזה וכבר מבואר בספרים גדולי המצוה ומה טוב למי שנוהג בזה שילמוד מתחלה את עניינים האלו מן הגמרא או מספרי הרמב"ם כדי שיבין אח"כ מה שהוא אומר ובה תחשב לו כאילו הקריב ממש קרבן וכן מה שאנו אומרים בכל יום אביי הוה מסדר וכו' וענייני עשיית הקטורת מצוה לדאות להבין מה שהוא אומר ועיין מה שהאר"י בעל השל"ה בהגהותיו על ספר יש נוחלין:

סעיף ז [ג] נדבה. אבל אחר חטאת ואשם משמע מדברי המחבר דלא יאמר, מפני שאין אלו באין בנדבה. ואפילו אחר אשף תלוי נמי לא יאמר, כמבואר בשולחן ערוך יורה דעה סימן ה שפסק שם להתמיר דאין באין בנדבה, עיין בש"ך שם ס"ק ז. והב"ח והנחתל צבי כתבו בשם רש"ל דיש לומר אף לאחר חטאת ואשם "יהי רצון", רק שיאמר בלשון ספק, דהיינו "יהי רצון מלפניך אם עברתי עברה שחייבים עליה חטאת, שיהא זה נחשב כאילו הקרבת חטאת", עיין שם. ומגן אברהם וט"ז הקשו עליו, עיין שם, והעלה המגן אברהם דיש לנהוג דאחר פרשת האשם יאמר "יהי רצון מלפניך אם נתחייבתי אשם יהי רצון" וכו', דאשם לא בעי ידיעה בתחילה, אבל אחר פרשת חטאת לא יאמר כלום, עיין שם. ועולת תמיד ואליהו זוטא ובספר בני חייא ויד אהרן כולם כאחד הסכימו לדעת מהרש"ל, דיאמר "אם נתחייבתי

